

ESEURI

Abordări transfrontaliere

Irinel Anghel

Evident că fiecare artist are temele lui favorite de cercetare, care îl reprezintă la fel de mult ca și creația sa artistică. În ultima vreme, chiar definiția artei **se extinde** pentru a cuprinde ceva mai mult decât “obiectul” final sau rezultatul procesului de creație, pentru a îngloba toate fazele – de la cea de concepție, la materializare și la reflectarea post-experiențială declanșată de prezentarea publică a unui proiect. Partea teoretică ce acompaniază creația sau se naște în “laborator” este și ea de multe ori oferită și acceptată drept artă. Opera de artă cuprinde în această viziune cu care eu sunt “în acord”, tot ceea ce intră și iese din câmpul artistului pe parcursul procesului de creație ca și reverberațiile născute din relația cu receptorii, pe care produsul final o provoacă. Și pentru că în ultimii ani, am început să îmi descriu proiectele în cele mai “bizare” moduri – “fapte de ne-numit”, “libertăți în construcție”, “iluzii performative”, “filme oarbe” etc., gândurile mi se așează înspre o abordare directă a subiectului creațiilor interdisciplinare care explorează și desființează limitele între arte, discipline, modele, limbaje, stiluri, participanți șamd. punând serioase probleme de denumire și încadrare. Pentru că nu mă refer la genurile artistice hibride născute din colaborarea unor artiști ce vin din domenii diferite, unde putem detecta contribuția specializată a fiecăruia, ci de o funcționare organică a unor artiști într-un “all-round mode”, fapt ce are drept consecință apariția unor creații ce par ciudate, niște “OZN”-uri ce experimentează combinații pentru care nici o școală nu te pregatește.

Constat o nedumerire (firească) în rândul specialiștilor din domeniul muzical (mai mare decât cea întâlnită în zona artelor vizuale de exemplu), legată de această expansiune a unui fenomen ce solicită a fi “băgat în seamă”, legitimat de mediul academic. Pentru că el **există** chiar dacă este sau nu acceptat și se dezvoltă, se extinde în continuare. Și mă întreb dacă nu cumva chiar se hrănește din rezistența pe care o întâmpină uneori. Este vorba de ceea ce ar putea fi numit într-un mod foarte general, fenomenul “cross-borders”, “all-round” sau al “creației de fuziune” rezultată prin decizia artiștilor de a dizolva granițe în propria gândire și practică și de a pătrunde într-un spațiu comun al tuturor artelor. Acesta evoluează și se dezvoltă din suflul mișcărilor pornite în anii ‘60 ai secolului trecut, din apariția performance-art-ului, respectiv a “artei vii”, așadar, dintr-o latură a fostei avangardei ce nu s-a clasicizat în timp, pentru că și-a inventat de la bun început anticorpi pentru orice tentativă de închistare, fiind mereu incomodă iubitorilor de modele, celor atașați de valorile tradiționale.

Irinel Anghel - Caged Birds (Freedom in progress)

Vorbim în acest caz de adoptarea acelei viziuni integratoare și ne-limitate asupra spațiului cultural în care artiștii inițiază experiențe de fuziune, alimentându-se din recipiente

comune, văzute drept câmpuri creative complexe. Aici, imaginația este provocată și susținută de infinite posibilități care stârnesc curiozitate. Este un spațiu al experiențelor, curiozității, întrebărilor. Este un 'playground' al artiștilor ce crează pentru prezent. Aici apare arta-experiență. Prin situarea în această paradigmă culturală cu granițe dizolvate, orice "hartă de recunoaștere" are valabilitate temporară și se resetează continuu.

Irinel Anghel – What about your freedom? (Scarecrows Parade)

Arta "cross-borders" dă naștere propriilor interpreți (care nu de puține ori sunt și creatorii experienței artistice) - artiști care se antrenează în cât mai multe câmpuri creative și ale căror creații nu sunt transmisibile, care practică dez-vățarea de

după învățare, au spirit ludic, și provoacă și își provoacă întrebări prin arta lor. Așa cum am descris într-un articol dedicat *Artei experiențiale* (din revista Muzica nr. 4 / 2012) și în teza finală a studiilor mele postdoctorale¹, foarte important de remarcat este un aspect legat de **atitudinea** artistului creator-performer care trăiește în acest “ParadoXphere” - o lume deopotrivă reală și ficțională, care își asumă experiența artistică în care este implicat și reacțiile la aceasta. Pentru el nu există eșec sau cădere. Nu există eveniment mare și eveniment mic, important sau neimportant. Există doar experiența pe care o declanșează și pentru care se pune la dispoziție total.

Tematica abordată vizează așadar o contribuție la defrișarea unui drum destul de „sălbatic”, în sensul că se referă la un fenomen care scapă controlului analitic sistematic, se sustrage teoretizării, reînnoindu-se permanent. Și în acest fel luăm în calcul un paradox al acestui demers: **tentativa de teoretizare a dificultății de cuprindere teoretică**. Apar concepte noi, genuri noi, etichete actuale care nu se impun, prin simplul fapt că aproape fiecare artist își acordă propria descriere și propria etichetă care devine la rândul ei o creație cu copyright. Mai mult, ne întâlnim cu arta „de unică folosință”, cu creații destinate unei singure reprezentării, ce mizează pe forța de transmisie a concentrării atenției pe o singură încercare și pe non-repetabilitate. Desigur, acestea sunt aspecte obținute prin observarea situațiilor individuale, care reclamă o dată în plus, înălțarea perspectivei de studiere a fenomenului, o perspectivă cu potențial sintetic, în care să se așeze și să se valideze toate experiențele de acest fel.

Cu siguranță, cercetătorul va încerca să își imagineze o posibilă analiză a unei creații hibride, cu granițe dizolvate, punându-și noi întrebări. Cum poate fi abordată o analiză concretă a unui caz de “produs cultural cross-borders”?

Ținând cont de caracteristicile creației din SCCE (Spațiul Comun al Câmpurilor Creative) ce presupun o prezentare interdisciplinară în formate “expandate” ale artei,

¹ Irinel Anghel, Fuziune, Integrare, Ne-limitare. Dizolvarea granițelor în gândirea și practica muzicală contemporană, în Studii de Sinteză 2012-2013, vol.1, MIDAS, Editura UNMB 2013

există multe tipuri de analiză posibile, și desigur, oricare ar putea fi testată pentru a i se observa utilitatea.

Analiza hibridă, cu granițe dizolvate

Metoda de analiză se deduce însă cel mai bine din invitația pe care caracteristicile creației-subiect o face cercetătorului. Așadar unei creații interdisciplinare, hibride, cu granițe dizolvate i se va potrivi o analiză pe măsură, cu aceleași trăsături de fuziune între abordări parametrice și non-parametrice, cantitative și calitative, statistice și impresioniste, formale și hermeneutice (analiza transfrontalieră).

Analiza infinită

Deschizând “cutiile” cu toate metodele de analiză cunoscute și “vărsându-le” într-un recipient unic, acest demers se poate prelungi la infinit, prin nenumăratele unghiuri pe care o analiză hibridă le poate deschide, născând perspective mixte.

Putem să identificăm elementele de vocabular artistic, sintaxa discursului decupată de aglomerari și rarefierii, armonia relațiilor dintre componentele elementelor de fuziune, ritmul de desfășurare determinat de constante ori schimbări bruște, detentele stilistice și încadrările estetice.

Ce dorim să aflăm? Ce face o analiză?...Caută să răspundă unei întrebări. În funcție de întrebare se va alege și perspectiva sau varianta hibridă de investigare. O analiză depinde de locul în care ne plasăm atenția. Poate vrem să aflăm cum funcționează o asemenea creație? De ce se naște așa cum se naște? Ce funcție are?

Un alt stadiu de investigare sau abordarea <Misterului lui HABAR N-AM>

Deocamdată, cel mai ușor funcționează definirea prin negare. Putem spune ce **NU** este un asemenea “produs” cultural, pentru că încă operăm cu vechile criterii care încearcă să-l încadreze în modele cunoscute și convenții în care nu mai încap. Cred astfel, că s-a atins deja punctul în care devine necesară o schimbare de abordare a creațiilor ce apar cu

această intenție de fuziune, de integrare, de traversare a granițelor, pentru apropierea reală de acest fenomen în continuă schimbare și pentru afirmarea lui și din perspectivă academică, prin trecerea de la existență la recunoaștere.

Până în acest punct am adus în discuție o cale analitică “de tranziție”, caracteristică fazei în care ne aflăm pe drumul acceptării și înțelegerii paradigmei cu granițe dizolvate. Odată depășită însă fascinația identificării și dizolvării granițelor, va rămâne o nouă viziune asupra artei, independentă, ce se va alimenta din propria substanță creativă multidimensională, fără nici o nevoie de raportare comparativă.

Intenția de a folosi concepte și unelte cunoscute potrivite analizei creației cu granițe determinate, care funcționează astfel prin comparație, chiar atunci când aceasta nu e invocată, nu arată decât eșecul acestei căi. Putem lămuri ceva? Ceva esențial? Ne-am simți mai confortabil parcurgând secvențele unei creații cu granițe dizolvate, în urma unui atare demers analitic separatist?

Irinel Anghel – În Tranzit (iluzie performativă)

Un paradox: abordarea științifică a inefabilului

E necesar un “curaj” să accepți <Misterul lui Habar N-am>. Din punctul acela însă, el își va dezvălui și căile de a-l pătrunde. <Misterul lui Habar N-am> înseamnă intrarea în zona inefabilului, care a existat dintotdeauna, prin însăși existența noastră și manifestarea creativității.

Prin fenomenul dizolvării granițelor și prin creațiile de fuziune ce nu mai au nume, descriere precisă și încadrare în modele cunoscute, pare însă că <Misterul lui Habar N-am> devine SUBIECT al demersului artistic, SCOP al acestuia. Dacă vrem să aflăm cu adevărat ceva despre acest gen de creație, trebuie să “atacăm” turnul ei cel mai important, prioritatea, motivația, scopul. Ori, acesta se numește <Misterul lui Nu Știu>. Tot ce putem analiza este cum acționează acest mister, dar acest lucru are valoare individuală și rezultatele vor fi diferite de la persoană la persoană. Acest mister are rol de **oglinadă**.

Când nimic nu e sigur, totul e posibil

Imposibilitatea de atingere a unei metode convingătoare și complete de analiză este o concluzie ce rezultă din orice tentativă de disecare a unor manifestări ce “zboară” precum fluturile din floare în floare, neașezându-se de fapt nicăieri. Din acest motiv este și greu pentru mediul academic să adopte ceea ce nu se lasă disciplinat, adică nu se poate transforma în *disciplină de studiu*, fiind o **practică**, pe care o poți accesa doar prin învățarea de tip experiențial.

Putem mai degrabă analiza modul în care o asemenea creație “fuge”, se sustrage analizei și acesta ar fi un pas mai departe, admitând ca granițele sunt convenții, iar așezarea, stabilirea unei granițe este o invitație ascunsă de a o depăși sau a o dizolva. Dar și această cale se bazează tot pe o judecată prin comparație, pe un principiu de separare.

Dincolo de asta se află acceptarea noului limbaj și a noului tip de prezentare artistică, fără conștientizarea granițelor, în afara judecății comparative, așa cum se formează ele în viziunile creatorilor lor, într-o “unitate și armonie de tip fenomenal”. Fenomenalitatea este un mister al evoluției lucrurilor în prezent. “Habar n-am” este starea de “capitulare” ce mă ajută să fiu prezent, să FIU în ceea ce fac sau primesc și acesta este secretul-subiect pe care creațiile cu granițe dizolvate, din spațiul comun al câmpurilor creative vor să îl transmită. Artistul-creator “capitulează” în fața viziunilor născute în imaginația sa și nu le opune rezistență prin ceea ce știe. Le

lasă să se dezvolte în înfățișarea hibridă, paradoxală în care acestea vin cu întregul lor potențial și crează un câmp de rezonanță pentru parteneri și spectatori. Acestora li se solicită nu atât un demers analitic cât unul **empatic**. E necesară poate nu atât o analiză cât o **participare** (cu sensul de **a fi cu** sau **a fi prezent** în ceva).

<Totul este despre mine>

Mai mult, dacă acceptăm că ceea ce știm nu ne ajută prea mult în receptarea acestui gen de creații, facem loc pentru o receptare reală prin care să NE putem experimenta pe noi înșine la un nivel profund: ce simt, ce gândesc în legătură cu asta?, ce nu accept?, ce limite am în primirea cutărui sau cutărui lucru?

<Totul e despre mine> este spațiul creat în lumea <Misterului lui Habar N-am> pentru conștientizări care au întotdeauna legătură cu noi, pentru dizolvările propriilor noastre limite/granițe. Dacă blochez Misterul prin oferte analitice ce vor să-l risipească, ratez funcția acestei arte.

Irinel Anghel – All Inclusive

O comparație posibilă este cea cu o Hologramă care se face cu ajutorul unei plăci holografice. Văzută în lumină

obișnuită, o astfel de placă seamănă cu un negativ fotografic subexpus. Văzută însă în condiții de lumină specială, cum ar fi cea a laserului, ia aspectul unei ferestre deschise. Putem identifica echivalentul acestei lumini speciale în proiectarea unui **câmp de rezonanță** din partea receptorului sau cercetătorului, care să îi permită să pătrundă în lumea astfel creată.

Irinel Anghel – What's Up?

Recuperarea “funcției” artei

O abordare științifică a <Misterului lui Habar N-am> poate însemna așadar observarea faptului că în acest gen de fuziuni cu granițe dizolvate, nu tehnica de creație este prioritară și semnificantă ci funcția acestei arte: Funcția de **a ne scoate din zona de confort**, și din cea dominată de separare, pentru a ne proiecta în necunoscut, mereu altul, acolo unde lucrurile se pun în mișcare creativ mai întâi în interior și apoi în exterior. Analiza din această perspectivă este așadar una “funcțională” (în sensul metaforic al acestui termen).

Există doar abordări personale ce pot fi desigur expuse într-un limbaj academic și poate exista REZONANȚĂ, ca poartă către răspunsurile pe care le căutam în intenția de declanșare a unui demers analitic.

Și acum o concluzie ce va pune aparent la îndoială utilitatea imediată a acestui eseu: nu cred că există un conflict între mediul academic ultra specializat și arta de fuziune, decât

dacă dorim să vedem această relație ca pe un conflict. Există doar un contrast binevenit mereu. Pentru ca nu poți experimenta nimic în lipsa aspectelor contrare: libertatea în lipsa constrângerilor, fuziunea în lipsa granițelor etc. Cu toții ne suntem necesari unii altora, prin asemănare sau diferență.

SUMMARY

Irinel Anghel: “Cross-Border Approaches”

There is a (natural) bewilderment among music specialists regarding the expansion of a phenomenon that claims to be “heeded”, legitimated by the academic environment. For it exists whether it is accepted or not, and keeps developing and growing. It is what can be very generally called the “cross-border” or “all-round” phenomenon, or the “fusion creation” resulting from the artists’ decision to dissolve borders in their own practice and way of thinking, and to access a space that is common to all arts. This phenomenon has been evolving and developing from the impetus of the movements initiated in the 60s of the past century, from the advent of performance-art, as well as of “live art”, therefore from one side of the former avant-garde that has not turned “classic” in time, as it invented from the very beginning antibodies for every risk of petrification, remaining forever inconvenient to pattern-lovers, to those attached to traditional values.

We are referring, in this case, to that integrative and unlimited view of the cultural space in which artists initiate fusion experiences, drawing their fuel from common vessels seen as complex creative areas. When placed within this cultural paradigm with dissolved borders, any “guiding map” has temporary validity and constantly resets itself.

The topics tackled here aim, therefore, to help clear a fairly “wild” untrodden path, to the effect that they address a phenomenon that evades systematic analytical control, that balks theorisation, permanently renewing itself. And thus we acknowledge a paradox in this process: the attempt to theorise the difficulty of theoretical understanding starting from the fact that in this kind of fusions with dissolved borders, it is not technique that has priority and significance, but the function of this art: its function to take us out of our comfort zone.